

The Geography of Suicide: Russia Example / ntiharlar Co rafyası: Rusya Örne i

EM N ATASOY

Uluda University, Education Faculty, Bursa - Turkey

Abstract

The geography of suicide, which studies suicides -an unwanted type of death- and their results along with their geographical spread, in fact, is an interdisciplinary field of study that interests not only geography experts but also sociologists, psychologists, historians, demographers, health experts and so on. There are scarcely any publications in the geography of suicide in Turkey whereas it is just the opposite in the world. With this study, it is aimed to try to help increase the information about this new study field and make Turkish readers aware as much as possible. In this study, a global classification was made in accordance with the suicide rates, and also a review of geographical spread of suicides based on countries in the world. In this study, on a global scale, the reasons, results and reflections of the suicides were discussed, and they were reviewed on levels of age and gender. In this study, the suicides in Russia were reviewed nationally and locally, and the historical development of suicides in this country were discussed under the headings of czarism, capitalist socialist and post socialist periods. Why are the suicide rates in Russia higher than world average? Why are men more suicidal than women? What are the reasons of child-suicides? These were the questions of which answers were sought. With this study, which discusses the suicides in Russia, it is expected that the studies of the geography of suicides in Turkey shall be triggered.

Keywords: Suicide, Death Rates, Russia, the Geography of Suicides

Özet

ntihar ekindeki istenmeyen ölümlerin nedenlerini, sonuçlarını ve co rafi da ılı larını irdeleyen intiharlar co rafyası, aslında co rafya uzmanlarının yanı sıra sosyologlardan psikologlara, tarihçilerden demograflara, sa lık bilimcilerden toplum bilimcilere kadar birçok bilim dalını ilgilendiren disiplinler arası bir çalı ma alanıdır. ntiharlar co rafyası ile ilgili dünyada çok sayıda bilimsel çalı ma yapılmı olmasına ra men bu konuda Türkiye co rafyasında yok denilecek kadar az sayıda yayın oldu u görölmektedir. Bu yeni ara tırma alanındaki bilgi bo lu unu bir nebze kapatmak ve Türk okuyucularını bu konuda aydınlatmak bu eserin kaleme alınmasının öncelikli nedenidir. Çalı mada intihar oranlarına göre küresel bir sınıflandırılma yapıldı ı gibi, dünya genelindeki intihar olaylarının ölkeler bazındaki co rafi da ılı ı da incelenmi tir. Küresel ölçekte intiharların nedenleri, sonuçları ve yansımaları tartı ıldı ı gibi, ya ve cinsiyete göre de intiharlar incelenmi tir. Çalı mada Rusya'daki intiharlar hem ulusal hem bölgesel pencereden mercek altına alınmı ve bu ölkedeki intihar olaylarının tarihsel geli mi çarlık, kapitalist, sosyalist ve sosyalist sonrası dönem ba lıkları altında irdelenmi tir. Dünya ortalamasına göre Rusya'daki intihar oranları neden yüksektir? Erkeklerin intihar sıklı ı neden kadınlara göre daha yüksektir? Rusya'da artan çocuk intiharların nedenleri nelerdir gibi sorulara yanıt aranmı tir. Rusya'daki intihar olaylarını tartı maya açan bu çalı ma ile Türkiye intihar co rafyası ara tırmalarının tetiklenmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: ntihar, Ölüm Oranı, Rusya, ntiharlar Co rafyası

1. Giri

Bir ölkedeki intiharların sıklı ı, co rafi da ılı mı, mekân ve zaman içindeki de i imini co rafi prensipler do rultusunda irdelenmesi be eri co rafyanın bir alt dalı olan intiharlar co rafyasının çalı ma alanını olu turmaktadır. Genç bir bilim dalı olan intiharlar co rafyası farklı

tarihsel dönemlerde, farklı coğrafi mekânlarda, farklı etkenler doğrultusunda intihar girişimlerinin ve intihar oranlarının neden, niçin ve nasıl değiştiği sorularına yanıt bulmaya çalışılır. İntiharlar coğrafyası doğal ve idari bölgeler, iller ve ilçeler, ülkeler ve kıtalar bazında karılaştırmalar yaparak intiharların coğrafi dağılımını ve mekânsal değişimini açıklamaya çalışılır gibi; cinsiyete göre, yaş gruplarına göre, yarıllan tarihsel döneme göre, ulusal, etnik veya dinsel özelliklere göre intiharların değişimini de ortaya koymaya çalışılır.

Kişinin istemli olarak ölümle sonuçlandırıldığı eyleme intihar, sonuçlanamayanlara ise intihar girişimi⁴¹ denmektedir. Ayrıca, tanımlanmamış intihar, başarısız intihar, çelişkili girişim gibi öldürücü olmayan intihar davranışları da vardır.⁴² Bugünün dünyasında doğal olmayan ölümlerin önemli bir bölümünü intiharla sonuçlanan ölümler oluşturmaktadır. Psikolojik, sağlık, politik ve sosyal nedenlere bağlı olarak kendi yaşamını sonlandırma girişimi bazen başarıyla sonuçlanmaz ve başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Fakat bilinen bir yalın gerçek vardır, o da gezegenimizde her gün yaklaşık 3000 kişi intihar ederek ölümü seçmeleri gerçektir. Bu durum neticesinde, Avrupa kıtasında yer alan 48 ülkeden 17'sinde intiharları önleme amacıyla ulusal programlar ve eylem planları hazırlanmıştır. Tüm bunlar toplum içinde görmezden gelinen veya küçümsenen bir sorunun, aslında ne kadar ciddi, yaygın ve tehlikeli olduğunu kanıtlar (<http://www.who.int/topics/suicide/ru/>).

Bugün dünyada her 40 saniyede bir kişi intihar ederek yaşamına son vermekte ve dolayısıyla dünyada her yıl yaklaşık 1 milyon kişi intihar ederek hayatını sonlandırmaktadır. Bu da gezegenimizdeki tüm ölüm vakalarının %1,5'ine tekabül etmektedir. Unutulmaması gerekir ki ölümle sonuçlanmayan intihara tabii edenlerin sayısı, intihar ederek ölenlerin sayısından 10 ile 20 kat, hatta bazı yaş gruplarında 40 kat daha yüksektir.⁴³ Ayrıca farklı ülkelerde, farklı zamanlarda meydana gelen intihar olayları, polis tutanaklarına “dikkatsizlik nedeniyle yüksek binadan düşme sonucu ölüm”, “demiryolu kazası sonucu ölüm”, “arı ilaç kullanımı sonucu ölüm”, “yüksek miktarda alkol kullanımı sonucu ölüm” olarak kaydedilmiştir. Bu ve bunlara benzer vakalar bazen intihar sonucu ölüm olmalarına rağmen, resmi istatistiklerde intihar dışı ölümler grubunda yerleştirilmişler ve böylece dünya genelindeki intihar ölüm oranlarının kasıtlı olmasa da düşürüldüğü anlaşılmaktadır.⁴⁴

2. Küresel Ölçekte İntihar Oranlarına Göre Ülkelerin Gruplandırılması

Son yüzyılda intihar oranları artan, azalan ve değişmeyen ülkelerin var olduğu bilinmektedir. İntihar oranları pek değişmeyen ülkeler (Hollanda, İspanya, İtalya, İrlanda) olduğu gibi, intihar oranları hızla artan veya azalan ülkeler de vardır. Örneğin 1970'li yıllarda İsveç dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ülkelerinden birisi olup “intihar edenler ülkesi” olarak anılırken, hükümetlerin, sivil toplum örgütlerinin, sağlık kurumlarının ve medyanın başarılı propaganda çalışmaları sonucunda bu skandinav devleti artık dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ilk 10 ülkesinden biri değildir. 1990-2009 döneminde 100.000 kişiye düşen intihar oranları Macaristan'da 38,1'den 21,8'e, Slovenya'daki intiharlar ise 28,0'den 18,7'ye düşmüştür.

⁴¹ İntihar düşüncesi, intihar davranışı ve tekrarlayan intihar girişimleri ile ilgili bakınız: Sayıl, I. Krize Müdahale ve İntiharı Önleme, Türkiye Sosyal Psikiyatri Derneği İntiharı Önleme Derneği, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2008, s. 81-101

⁴² Okçuk, N. Muğla'da intihar ve intihar Girişimleri, Muğla Üniversitesi Yayınları: 64, Muğla, 2005, s. 11

⁴³ Daha detaylı bilgi için bakınız: WHO – Suicide Prevention. SURPE. Multisite Intervention Study on Suicidal Behaviours – SUPRE – MISS: Protocol of SUPRE – MISS. Management of Mental and Brain Disorders. Department of Mental Health and Substance Dependence, World Health Organization, Geneva, 2002 – WHO/MSD/MBD/02, 197 p.

⁴⁴ Daha detaylı bilgi için bakınız: Kulga, A., „Sonnik, G. T., “O Suitsidalniy Deystviyah Psihiçeskiy Bolnih”, Jurnal Nevropatologii i Psihatrii No 8, Moskova, s. 1216-1217

Japonya'da ise tam tersi bir gelişme gözlenmektedir. Sanayi döneminin başından bugüne kadar Japonya'daki intihar oranları yaklaşık iki kat artmıştır (http://www.memoid.ru/node/Samoubijstva_v_sovremennom_mire).

Dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ülkelerden biri olan Rusya'da son dönemde olumlu bir gelişme yaşanmıştır. 1994 yılında bu ülkede 100 000 kişiye düşen intihar sonucu ölümlerin oranı 42,1 iken 2009 yılında bu oran 26,5'e düşmüştür. Türkiye'de ise tam tersi bir durum yaşanmaktadır. Son çeyrek yüzyılda düşük bir tempo ile de olsa Türkiye'de intihar oranlarının giderek arttığı gözlenmektedir. 46 Radikal gazetesinde 21 Mart 2010 tarihinde yayınlanan "Türkiye'nin intihar analizi" yazısında Türkiye'de intihar eden erkeklerin yarısının 35, kadınların ise 25 yaşından daha küçük oldukları belirtilirken, kadınların daha çok psikolojik, erkeklerin ise daha çok ekonomik nedenlerle intihar ettikleri vurgulanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre; 1974-1999 yılları arasında Türkiye'de yıllık intihar ortalaması yüz binde 2,28 iken, 1996-1999 yılları arasında intiharlarda artış eğilimi görüldüğü ve 2006 yılı itibarıyla intihar ortalamasının yüz binde 3,88 kişiye ulaştığı bildirilmiştir. 47 Fakat Türkiye'de tüm intihar vakaları resmi kayıtlara geçmediklerinden dolayı bu verilerin çok sağlıklı olmadığı bir başka gerçektir.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization - WHO) intihar oranlarına göre ülkeleri üç grupta toplamıştır. Bir yılda 100 000 kişiye 10'dan az intihar düşen ülkeler birinci grupta olup düşük intihar oranlarına sahip ülkeleri oluşturmaktadırlar. Bir yılda 100 000 kişiye 10'dan fazla ama 20'den az intihar düşen ülkeler ikinci grupta olup orta düzeyde intihar oranlarına sahip ülkeleri oluşturmaktadırlar. Bir yılda 100 000 kişiye 20'den fazla intihar düşen ülkeler üçüncü grupta olup yüksek intihar oranlarına sahip ülkeleri oluşturmaktadırlar. Bu çalışmada Dünya Sağlık Örgütü'nün kabul ettiği üçlü sınıflandırma kullanılmamış, ülkeler bazında dördüncü bir gruplandırmanın daha uygun olacağı düşünülen yeni bir sınıflandırma yapılmıştır. Böylece aşağıdaki satırlarda, düşük, orta, yüksek ve çok yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler ile ilgili bazı temel bilgiler verilmiştir.

2.1. Düşük İntihar Oranlarına Sahip Ülkeler

Malezya, Ürdün, Bolivya, Fas, Katar, Barbados, Peru, Azerbaycan, Maldivler, İran, Haiti, Jamaika, Suriye ve Mısır gibi ülkelerde 100 000 kişiye düşen intihar sonucu ölümler 2'nin altında oldu. Bunlar "çok düşük intihar oranlarına sahip ülkelere" örneklerdir. Cezayir, Libya, İsrail, Lübnan, Nijer, Umman, İran, Guatemala, Brezilya, Özbekistan, Kolombiya, Bahreyn, Türkiye, Venezuela, Meksika, Paraguay, Tacikistan, Ermenistan, Gürcistan, Filipinler, Kuveyt, Arnavutluk gibi ülkelerde 100 000 kişiye düşen intihar sonucu ölümler 2'nin üstünde ve 5'in altında oldu. Bunlar "düşük intihar oranlarına sahip ülkelere" örneklerdir. 48 Çok düşük ve düşük intihar oranlarına sahip ülkeler grubunda Asya ve Amerika kıtası ülkeleri sayıca egemendirler. Ayrıca bu iki grupta Müslüman ve Katolik nüfusun çoğunluğu olan ülkeler en kalabalık grubu oluşturdukları dinsel inanç ile intihar oranları arasında bir ilişki var mıdır sorusu kaçınılmaz olarak akla gelmektedir. Bu iki ülke grubunda sanayileşme, refah seviyesi yüksek hiçbir ülkenin olmayacağı dikkat çekicidir. Ayrıca bu iki ülke grubunda hiçbir ülke Avrupa kıtasında yer almamaktadır ve hiçbirisi G-8 üyesi değildir.

⁴⁵ Daha detaylı bilgi için bakınız: http://www.memoid.ru/node/Samoubijstva_v_sovremennom_mire

⁴⁶ Bilgi için bakınız: www.tuik.gov.tr

⁴⁷ Bilgi için bakınız:

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=986936&CategoryID=77>

⁴⁸ Daha detaylı bilgi için bakınız: <http://www.worldlifeexpectancy.com/cause-of-death/suicide/by-country/> ve http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/

2.2. Orta Seviyede İntihar Oranlarına Sahip Ülkeler

Cibuti, Özbekistan, Myanmar, Nepal, Vietnam, Siera Leone, Tuvalu, Mauritius, Büyük Britanya, Hollanda, Kosta Rika, Moritanya, Gabon, Guatemala, Gana, Portekiz, Bahreyn, Singapur, Avustralya, Zimbabve, Çad, Panama, Fransa, İspanya, Malta, Salvador, Ekvador, Nikaragua, Beliz, Tayland, Arjantin, Lüksemburg, Portekiz, Makedonya gibi ülkelerde 100 000 ki iye dü en intihar sonucu ölümler 5 ile 10 arasında oldu undan bunlar “orta seviyede intihar oranlarına sahip ülkelere” örnektirler. Aslında bu grupta en kalabalık ülke sayısı yer almakta ve bu gayet do al bir sonuçtur. Batı Avrupa’dan Orta Asya’ya, Ortado u’dan Latin Amerika’ya, Güney Asya’dan Batı Afrika’ya, Balkan yarımadasından Çin-Hindi yarımadasına kadar dünyanın birçok bölgesinden, farklı ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel özelliklere sahip ülke tiplerinin bu grupta yer aldıkları görülmektedir.

2.3. Yüksek İntihar Oranlarına Sahip Ülkeler

Oysa Kırgızistan, Tanzanya, Çin, Banglade , Mo olistan, Polonya, Türkmenistan, Tayland, Slovenya, Lesoto, Butan, Uganda, Mozambik, Danimarka, ABD, Avustralya, Bulgaristan, Romanya, Sırbistan, İtalya, İrlanda, Norveç, Küba, Avusturya, Yeni Zelanda, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Uruguay, Hırvatistan, İsviçre, Fransa ve Belçika gibi ülkelerde 100 000 ki iye dü en intihar sonucu ölümler 10 ile 20 arasında de i ti inden bunlar “yüksek intihar oranlarına sahip ülkelere” örnektirler.⁴⁹ Bu grupta farklı kıtalardan, farklı geli mi lik seviyesine sahip, etnik, dinsel ve sosyo-ekonomik özellikleri benzer olmayan geni bir ülke çe itlili i dikkat çekmektedir.

2.4. Çok Yüksek İntihar Oranlarına Sahip Ülkeler

Bir yılda 100 000 ki iye 20’den fazla intihar sonucu ölüm dü en ülkeler “çok yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler” grubunu oluşturmaktadırlar. 2009 yılında Litvanya (31,5), Kazakistan (24,5), Rusya (24,1), Macaristan (21,8) ve Letonya (20,7) dünyanın “en yüksek intihar oranlarına sahip ülkeleri” olmu lardır.⁵⁰ Bu be ülkenin dı nda, 100 000 ki iye 20’den fazla intihar dü en ülkeler grubunda Japonya, Ukrayna, Çin, Güney Kore, Sri Lanka, Estonya, Laos, Namibya, Malavi, Svaziland ve Guyana gibi ülkeler de yer almaktadırlar.⁵¹ Bu grupta Japonya ve Güney Kore gibi sanayile mi refah seviyesi yüksek olan ülkeler de var, Rusya, Estonya ve Macaristan gibi orta geli mi eski sosyalist ülkeler de var, Malavi, Namibya ve Svaziland gibi geri kalmı yoksul Afrika ülkeleri de var. “Çok yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler” grubundaki bu ülke da ılımı, geli mi lik düzeyi ile intihar oranları arasında do rudan bir ba olma dının kanıtıdır. Sanayile mi refah düzeyi yüksek olan ülkelerde intiharlar yaygın olabilece i gibi, refah düzeyi dü ük yoksul üçüncü dünya ülkelerinde de intiharlar yaygın olabilir.

Dünyada en yüksek intihar oranlarına sahip ilk 5 ülkeden tamamının eski sosyalist ülkeler olmaları ve bunlardan 4’ünün eski SSCB’ye üye cumhuriyetler olmaları ara tırılması ve sorgulanması gereken bir konudur. Devletçi-sosyalist sistemden liberal-kapitalist sisteme geçi esnasında yaşanan sosyal, ekonomik ve politik çalkantılar ku kusuz bu ülkelerdeki intihar patlamasını tek ba ına açıklamada yetersiz kalmaktadır. Postsosyalist ülkeler geçi sürecinde bir dizi demografik, iktisadi ve sosyo-politik sorunlarla yüzle mi ler, bu ülkelerde binlerce ki i i siz kalmı , binlercesi bo anmı , halk yoksulla mı , aile kurumu yıpratılmı , genç ve ya lı ku ak arasındaki sosyal çatı malar artmı , ulusal nüfus artı ı gerilemeye ba lamı ve ki i ba ına gelir

⁴⁹Daha detaylı bilgi için bakınız: <http://www.worldlifeexpectancy.com/cause-of-death/suicide/by-country/> ve http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/

⁵⁰http://data.euro.who.int/hfad/b/shell_ru.html

⁵¹Daha detaylı bilgi için bakınız: <http://www.worldlifeexpectancy.com/cause-of-death/suicide/by-country/> ve http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/

azalmı tır. Fakat tüm bu olumsuz tablo intihar oranlarının ne kadarını açıkladı ı, ne kadarını tetiklemede oldu u ve ne kadarını do rudan belirledi i henüz yanıtlanmamı sorulardır.

Son 50 yılda dünya genelinde intihar sonucu ölümlerin sayısı yakla ık %60 artmı tır. Özellikle refah seviyesi yüksek sanayile mi ülkelerde çocuk ve genç nüfusta intihar olaylarının giderek yaygınla ması bu konuda ciddi önlemler ve radikal hükümet kararlarının alınma ihtiyacına i aret etmektedir. ntihar sonucu ölümler dünyadaki tüm ülkelerde tespit edilen ilk 10 ölüm nedeninden birisidir. Hatta 15-34 ya genç nüfus içinde ilk 3 ölüm nedeninden birisidir.52 Dünya Sa lık Örgütü'nün 2003 yılında dünya genelindeki 90 ülkede yaptı ı ara tırmalara göre 15-19 ya grubundaki gençler arasında intihar edip ölenlerin oranı 100 000'de 7,4 olup bunlardan 10,5'ini erkekler ve 4,1'ini de kızlar olu turmaktadır. Genç intihar oranları (15-19 ya) bakımından Kazakistan, Belarus ve Rusya dünyada ilk üç sırayı payla maktadırlar. XXI. Yüzyılın ba nda Rusya'da 15-19 ya grubunda her 100 000 ki iye yılda ortalama 22,0 çocuk intiharı dü mesi Rus hükümet yetkililerini ve Rus bilim adamlarını kaygılandırmaktadır. Yapılan bilimsel ara tırmalar sonucunda 15-19 ya grubundaki Rus erkeklerin %27'si ve Rus kızlarının %45'i en az bir kez intihar etmeyi dü ündükleri veya planladıkları ortaya çıkmı tır. Aslında 4-5 ülke hariç dünya genelinde 15-19 ya grubundaki erkeklerin intihar oranları daima kızlardan yüksek olmu tur. Sadece Çin, Küba, Ekvador, Sri-Lanka ve Salvador'da kızların intihar oranları erkek nüfustan fazladır. 53

Rusya'daki ntiharların Tarihsel Geli imi

Rusya'daki intihar oranları ile ilgili istatistikî veri yetersizli i ve bilimsel kaynak sıkıntısı bu alanda çalı ma yapanlarının önünde en önemli engeldir. Örne in Dünya Sa lık Örgütü (WHO) istatistiklerinde Rusya ile ilgili intihar verileri ancak 1988 yılından itibaren yayınlanmaya ba lanmı tır. statistikî veri ve bilimsel kaynak sıkıntısına ra men a a ıdaki satırlarda Rusya'daki intihar oranları üç dönemde irdelenmi tir:

1803-1917 yılları arasında Çarlık Döneminde Rusya'daki intiharların de i imi.

1920'li yıllardaki Kapitalist Dönemde Rusya'daki intiharların de i imi.

Sosyalist ve Postsosyalist Dönemde Rusya'daki intiharların de i imi.

3.1. 1803-1917 Yılları Arasında Çarlık Döneminde Rusya'daki ntiharların De i imi

Her ne kadar bilim uzmanları tarafından Rusya yüksek intihar oranlarına sahip bir ülke olarak bilinse de aslında çarlık ve kapitalist dönemde bu ülkede intihar oranları son derece dü ük de erler göstermektedir. Rus halkının Ortodoks dinsel bilinci, Slav gelenek-görenekleri, sosyo-kültürel ortamı ve ya am biçimi, intiharları önlemeye yönelik hükümet politikaları, siyasal ve hukuksal yaptırımlar bu dönemdeki intihar oranlarının dü ük kalmasının ba lıca nedenleri arasında gösterilebilir.54Ambrumova ve Postovalova'ya göre Çarlık döneminde yaygın olan güçlü Ortodoks inancı, intihar edenlerin toplum tarafından dı lanması ve bu olayın din görevlileri tarafından günah olarak algılanması, ayrıca intihar edenlere yönelik idari ve hukuksal yaptırımlar

⁵² Daha detaylı bilgi için bakınız: vanova, A. E., Sabgayda, T. P., Semenova, V. G., Antonova, O. ., Nikitina, S. Y., Evdoku kina, G. H., Çernobavskiy, M. V., "Smertnost Rosiyskih Podrostkov ot Samoubiystv", UNICEF, Moskova, 2011, s. 8-18

⁵³ Daha detaylı bilgi için bakınız: vanova, A. E., Sabgayda, T. P., Semenova, V. G., Antonova, O. ., Nikitina, S. Y., Evdoku kina, G. H., Çernobavskiy, M. V., "Smertnost Rosiyskih Podrostkov ot Samoubiystv", UNICEF, Moskova, 2011, s. 8-18

⁵⁴ Bu konuda daha fazla bilgi için bakınız: vanova, A. E., Sabgayda, T. P., Semenova, V. G., Antonova, O. ., Nikitina, S. Y., Evdoku kina, G. H., Çernobavskiy, M. V., "Smertnost Rosiyskih Podrostkov ot Samoubiystv", UNICEF, Moskova, 2011, s. 8-18

Rusya'daki intihar oranlarının Avrupa kıtası ülkeleri arasında en düşük düzeyde kalmasını belirlemiştir.⁵⁵

Çarlık döneminde Rusya'da ölüm ile sonuçlanan intiharları gösteren Tablo 1'de de görüldüğü gibi 1820 yılında kadar intihar sonucu ölenlerin sayısı 900'ü aşmazken, 1825-1830 döneminde bu sayı yaklaşık 1000 ile 1300 arasında, 1833-1841 döneminde ise 1300 ile 1720 arasında değişim göstermiştir. 1803 yılı en düşük intihar ölümlerine (582 kişi), oysa 1840 yılı en yüksek intihar ölümlerine (1718 kişi) sahip yıl olmuştur (Tablo 1). Oransal olarak Çarlık Rusya'sındaki intiharların değişimi incelendiğinde, 1803 yılında her 100 000 kişiden sadece 1,7'si intihar sonucu ölüyor, 1829 yılında bu oran 2,6'ya ve 1838 yılında da bu oran 2,9'a yükselmiştir. 1803-1841 yılları arasında intihar ile sonuçlanan ölümlerin Rusya toplam ölüm oranları içindeki payı ise %0,06 ile %0,09 arasında değişim göstermiştir. 1831 yılında Fransa'da 100 000 kişiyen düşük intihar oranı 6,4 ve intihar ile sonuçlanan ölümlerin Fransa toplam ölüm oranları içindeki payı %0,2 olmuştur. 1836 yılında Fransa'da 100 000 kişiyen düşük intihar oranı 6,9 ve intihar ile sonuçlanan ölümlerin Fransa toplam ölüm oranları içindeki payı %0,3'e yükselmiştir.⁵⁶ Bir başka anlatımla, yukarıdaki verilerde de görüldüğü gibi XIX. yüzyılın ortalarında Fransa'da 100 000 kişiyen düşük intihar oranları Rusya'dan yaklaşık iki kat daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1: 1803-1841 Döneminde Rusya'da İntihar Sonucu Ölen Kişi Sayısı⁵⁷

Yıl	İntihar Edenlerin Sayısı	Yıl	İntihar Edenlerin Sayısı
1803	582	1833	1 341
1820	894	1834	1 441
1825	1066	1835	1 626
1826	966	1836	1 532
1827	1 176	1837	1 498
1828	1 248	1838	1 559
1829	1 283	1839	1 326
1830	1 141	1840	1 718
1831	1 104	1841	1 322

Rusya'nın renkli, çeşitli ve geniş coğrafi mekânında kaçınılmaz olan doğal, beşeri, kültürel ve ekonomik farklılıklar intihar oranlarında da bölgeler ve guberniyalar (vilayetler) arasında derin farklılıklar açmıştır. Örneğin XIX. Yüzyılın ortasında Sankt Petersburg, Moskova, Minsk, Volinsk ve Podolsk vilayetlerinde en yüksek, oysa Vologodsk, Saratov ve Orenburg vilayetlerinde en düşük intihar oranları tespit edilmiştir. Tablo 2'de 1834-1841 döneminde ülkenin başkentlerini yapıyor Moskova ve Sankt Petersburg kentlerinde intihar sonucu ölenlerin sayısal değişimi gösterilmiştir. 1803 yılında Rusya genelinde her 100 000 kişiden sadece 1,7'si intihar sonucu ölüyor, bu oran Sankt Petersburg'ta 5,1 ve Moskova'da 5,7 olarak tespit edilmiştir. Özetle, metropol kentlerdeki intihar vakaları ülke ortalamasından yaklaşık üç kat daha yüksektir.

⁵⁵Ambrumova, A. G.,Postovalova, L. ., "Sotsialnie i Kliniko-Psihologičeskie Aspekti Samoubiystv v Sovremennom Mire", Obozrenie Psihiatrii i Meditsinskoy Psihologii, No 1, Moskova, 1991, s. 26-38

⁵⁶Daha fazla bilgi için bakınız: Gilinskiy, Y.,Rumyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", Opublikovanona Sayte Narkom.ru. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

⁵⁷Veselovskiy, K. S., "Opiti Nravstvennoy Statistiki v Rosii", SPB, Moskova, 1847, s. 13-16

Tablo 2: 1834-1841 Döneminde Moskova ve Sankt Petersburg Kentlerinde İntihar Sonucu Ölenlerin Sayısal Değeri⁵⁸

Yıl	Sankt Petersburg	Moskova
1834	36	21
1835	43	18
1836	33	21
1837	23	14
1838	24	20
1839	26	14
1840	24	17
1841	30	14

Çarlık döneminde Rusya'da kadın intiharların oranı erkeklere göre daha düşüktür, fakat XIX yüzyıl boyunca zaman içinde kadın intiharlarında bir artış gözlenmektedir. Örneğin toplam ulusal intiharlar içinde kadın intiharları oranı 1821-1822 döneminde %21, 1844-1846 döneminde %23, 1870-1874 döneminde %25, 1875-1880 döneminde %25,5, 1881-1890 döneminde %29 ve 1891-1899 döneminde %32 olarak tespit edilmiştir. En yüksek intihar sıklığı 21-28 yaş grubunda görülmektedir. İklim özelliklerinin ve mevsim koşullarının intihar oranlarını dolaylı etkilediği bilinmektedir. XIX yüzyılın ortalarında Rusya'da en çok intihar vakaları ilkbahar-yaz mevsimlerinde, en az intihar vakaları da sonbahar-kış mevsimlerinde gözlenmektedir. Örneğin 1831 yılında Rusya'daki intiharların %55'i ve 1844-1846 döneminde %60'ü ilkbahar-yaz mevsimlerinde gerçekleşmiştir. Oysa 1831 yılında toplam intiharların sadece %19,8'i kış mevsiminde gerçekleşmiştir.⁵⁹

Ölen yöntem veya ölüm biçimi açısından Rusya'daki intiharların önemli bir bölümünün kendini asarak öldürme şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Örneğin 1831 yılında intihar sonucu ölenlerin %79'u, 1844-1846 döneminde ise %81'den fazlası kendini asarak hayatlarına son vermişlerdir. XIX. Yüzyılın ortasında Rusya genelinde tabanca ve benzeri patlayıcı silahlar ile ölümlerin oranı %8-9 civarında, bıçak veya kesici bir aletle ölümlerin oranı %6-7 civarında, suya atılarak veya suda boğularak ölenlerin oranı %3,0-3,2 civarında, zehirlenme sonucu ölenlerin oranı %0,5-0,6 civarında, yüksekten atlama ve yüksekten düşme sonucu ölenlerin oranı da %0,3 civarındadır. 1841-1844 döneminde Rusya'da evli kişilerin intihar oranı bekârlardan iki kat daha yüksek olup, 1834-1844 döneminde ise okuma yazma bilmeyenlerin intihar oranı eğitimli kişilere göre yaklaşık sekiz kat daha yüksek olduğu saptanmıştır.⁶⁰

3.2. 1920'li Yıllardaki Kapitalist Dönemde Rusya'daki İntiharların Değeri

M. N. Gernet'in özveriyle çabaları ve intiharlar konusundaki araştırmaları sonucunda 1920'li yıllarda SSCB Devlet İstatistik Merkezinde ayrı bir Etik İstatistik Birimi (Moralnaya Statistika) oluşturulmuş ve çalışmalarına başlanmıştır. Böylece Gernet'in araştırmaları ve yayınları sonucunda bilim dünyası 1920'li yıllarda SSCB ve Rusya'daki intihar oranları ile ilgili sağlıklı bilgilere

⁵⁸Gilinskiy, Y.,Rumyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", Opublikovanona Sayte Narkom.ru. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

⁵⁹ Daha fazla bilgi için bakınız: Veselovskiy, K. S., "OpitiNravstvennoyStatistiki v Rosii", SPB, Moskova, 1847, s. 39-55

⁶⁰ Daha fazla bilgi için bakınız: Veselovskiy, K. S., "Opiti Nravstvennoy Statistiki v Rosii", SPB, Moskova, 1847, s. 54-55

ula ma anısı bulmu tur.⁶¹ Rusya'daki intihar sayıları ve intihar oranları ile ilgili bilgi veren Tablo 3'e baktığımızda 1923-1926 döneminde ülke genelindeki toplam intiharların sayısı 4 010'dan 5 934'e yükselmiştir, yani 4 yıl gibi kısa bir zaman dilimi içinde yaklaşık %48 artmıştır. Cinsiyet bazında bir karşılaştırma yapıldığında Rusya'da intihar eden erkeklerin sayısı kadınlara göre yaklaşık 2,0 hatta bazı yıllarda 2,5 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Örneğin, 1926 yılında 4 185 erkek intihar ederek hayatını sonlandırırken, kadınlarda bu sayı sadece 1 749'dur. Ayrıca 1923 yılında Rusya'da her 100 000 kişiye 4,4'ü intihar sonucu hayatını kaybederken, 1926 yılında bu oran 6,4'e yükselmiştir (Tablo 3). Bu artışa rağmen diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında XX yüzyılın başlarında Rusya'nın düşük intihar oranlarına sahip bir ülke olduğu görülmektedir. Örneğin 1921-1925 döneminde bazı Avrupa ülkelerinde 100 000 kişiye düşen intihar oranları şöyledir: İngiltere – 9,4; Avusturya – 27,3; Belçika – 18,0; Macaristan – 27,9; Almanya – 22,3; Danimarka – 14,1; Finlandiya – 12,4; Fransa – 19,5; İsveç – 14,6 ve İsviçre – 23,5.⁶²

Tablo 3: 1923-1926 Döneminde Cinsiyete Göre Rusya'daki İntiharların Değeri

İntihar Edenler	1923	1924	1925	1926
Erkekler	2 546	3 010	3 943	4 185
Kadınlar	1 464	1 671	1 903	1 749
Toplam	4 010	4 681	5 846	5 934
100 000 Kişiyeye Düşen İntihar Vakası	4,4	5,1	6,3	6,4

1926 yılında Rusya genelindeki intiharların oranı 6,4 iken Sankt Petersburg kentinde bu oran 35,9'dur, yani ülke geneline göre 5-6 kat daha yüksektir. 1917 yılındaki sosyalist Ekim devrimine kadar Sankt Petersburg kentinde 100 000 kişiye düşen intiharların oranı 10 civarındayken, 1919 yılında 23,7'ye ve 1926 yılında da 35,9'a yükselmiştir. Bolşeviklerin gerçekleştirdikleri Ekim devriminin sosyal, psikolojik, ekonomik ve sağlık yansımaları devrim tarihinden hemen 2-3 yıl sonra Sankt Petersburg'ta artan intihar oranlarında kendini gösterirken, Moskova kentinde devrimin etkileri ve yansımaları gecikmeli olarak ancak 1922 yılından sonra görülmüştür (Tablo 4). Bu durum kapitalizm sistemden sosyalist sisteme olan sancılı ve bunalımlı geçişin Rusya'da derin toplumsal sarsıntılara neden olduğu ve intiharları tetiklediği biçiminde yorumlamak mümkündür. Ayrıca 1923-1926 döneminde Rusya genelinde kadın intihar oranları azalırken, erkek intihar oranlarının yükseldiği görülmektedir. Örneğin 1923 yılında ülkedeki intiharların %36,5'ini kadınlar ve %63,5'ini erkekler oluştururken, 1926 yılında bu oran kadınlarda %29,5'a azalırken erkeklerde %70,5'e kadar yükselmiştir.⁶⁴

1926 yılında Rusya'daki intihar oranlarının cinsiyet ve yerleşim özelliklerine göre dağılımı gösteren Tablo 5'teki veriler incelendiğinde aşağıdaki temel sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Moskova ve Sant Petersburg gibi büyük metropol kentlerdeki intihar oranları hem diğer kent yerleşimelerine göre, hem de kırsal yerleşimelere göre daha yüksek düzeydedir. Fakat bu sonuç sadece Rusya'ya özgü olmayıp Avrupa ve dünya genelinde de metropol kentlerdeki intihar oranlarının diğer yerleşimelerden daha yüksek düzeyde oldukları bilinmektedir.

⁶¹Gernet'in intiharlarla ilgili yapmış olduğu çalışmaları için bakınız: Gernet, M. N., *Zbranie Proizvedeniya, Moskova, 1974*; Gernet, M. N., *Samoubiystva v SSR: 1922-1925, Moskova, 1927*; Gernet, M. N., *Samoubiystva v SSR v 1925-1926, Moskova, 1927*; Gernet, M. N., *Moralnaya Statistika: Ugolovnaya Statistika i Statistika Samoubiystv, Moskova, 1992*; Gernet, M. N., *Prestupnost i Samoubiystvovo Vremya Voyni i Posle Nee, Moskova, 1927*

⁶²Daha fazla bilgi için bakınız: Gilinskiy, Y., Rumyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", *Opublikovannaya Sayta Narkom.ru*. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

⁶³Gernet, M. N., *Samoubiystva v SSR v 1925-1926, Moskova, 1927*, s. 8

⁶⁴Daha fazla bilgi için bakınız: Gilinskiy, Y., Rumyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", *Opublikovannaya Sayta Narkom.ru*. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

Tablo 4: 1917-1926 Döneminde Sankt Petersburg ve Moskova'da 100 000 Ki iye Dü en ntihar Oranlarının De i imi⁶⁵

Yıl	Sankt Petersburg	Moskova
1917	10,5	6,8
1918	---	7,9
1919	23,7	8,5
1920	24,7	6,2
1921	27,8	9,4
1922	29,9	13,9
1923	32,6	23,0
1924	32,1	33,7
1925	34,4	17,5
1926	35,9	25,8

Tablo 5: Rusya'daki ntihar Oranlarının Cinsiyet ve Yerle im Özelliklerine Göre Da ılımı (1926 Yılı)⁶⁶

Co rafi Mekân	Cinsiyet	Ya Grubu									
		10-13	14-15	16-17	18-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60+
Moskova ve S. Petersburg	Erkek	1,1	9,4	14,6	37,2	47,3	45,8	41,1	57,9	50,7	38,9
	Kadın	1,8	3,4	19,8	41,0	41,1	23,1	15,3	10,6	11,9	6,0
Di er Kentler	Erkek	2,3	4,4	11,6	32,8	37,1	29,1	26,6	33,4	35,6	27,1
	Kadın	0,3	3,9	15,7	29,1	24,4	11,3	8,9	8,0	4,8	3,7
Kırsal Yerle meler	Erkek	1,4	2,9	5,1	9,4	11,7	8,9	6,9	7,6	9,6	9,3
	Kadın	0,3	1,3	2,7	6,6	5,3	2,4	1,8	1,9	1,5	1,4

10-15 ya grubundaki çocuk intiharların oranı hem Moskova ve Sant Petersburg kentlerinde, hem de kırsal yerle melerde ülke ortalaması olan 100 000'de 6,4'ün altındadır. Fakat 18-29 ya grubundaki genç nüfus dilimindeki intihar oranlarının hem ehirselle hem kırsal yerle melerde Rusya ortalaması olan 6,4'ün üzerinde oldukları görülmektedir. Özellikle 25-59 orta ya grubundaki intihar oranlarının Rusya'daki tüm yerle me gruplarında en yüksek düzeyde oldukları gözlenmektedir. 60 ya ve üzeri ya grubunda ise intihar oranlarının tekrar azalması görülmektedir.

ntiharların cinsiyet dağılımına bakıldığında 20 ya üstü tüm ya gruplarında erkek intiharların kadınlardan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Moskova ve Sant Petersburg kentlerinde 16-17 ve 18-19 ya grubunda ise kadın intiharların erkeklerden daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. 1926 yılında Rusya genelinde 18 ya altındaki çocuk intiharların oranı düşük düzeydeyken, 18 ya sonrasındaki ya gruplarında intihar oranlarının hızla artması görülmektedir.

1926 yılında Rusya genelindeki intiharların yerle meler bazındaki karşılaştırılması yapıldığında kentsel yerle melerde daha yüksek, kırsal yerle melerde ise daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Örneğin 60 ya ve üstündeki erkek intiharların oranı kentsel yerle melerde 27,1 iken kırsal yerle melerde 9,3'tür, yani yaklaşık 3 kat daha azdır. Bu istatistikî verilerden, eğitim, kültür ve gelir düzeyi daha yüksek olan ehirli Rus vatandaşların, yoksul köylü Rus

⁶⁵Gernet, M. N., Samoubiystva v SSR: 1922-1925, Moskova, 1927, s. 13

⁶⁶Gernet, M. N., Samoubiystva v SSR v 1925-1926, Moskova, 1927, s. 11

vatanda lara göre sosyalist devrimin sarsıntılarını daha zor gö üsledikleri ve intihara daha meyilli oldukları anlaşılmaktadır.

Daha önceki dönemlerde de olduğu gibi 1926 yılında da Rusya genelinde kendini asarak öldürme vakaları, %49,7'lik oranı ile intihar yöntemleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Ateşli silahla intihar edenlerin oranı %23,9, kendini zehirleyerek intihar edenlerin oranı %14,6, boğulma sonucu intihar edenlerin oranı %4,0, bıçak veya kesici bir aletle intihar edenlerin oranı %3,0, trafik kazası veya ulaşıma aracı ile intihar edenlerin oranı %3,0, yüksekte atlayarak intihar edenlerin oranı da %0,5 olarak tespit edilmiştir.⁶⁷Kentsel yerleşmelerdeki kadınlar kendini zehirleyerek ölümü seçerken, kırsal yerleşmelerde kadınlar kendini asarak öldürmeyi seçmektedirler. Daha önceki dönemlerde de olduğu gibi 1926 yılında da intihar sıklıkları ilkbahar-yaz döneminde artmakta (%57'den fazlası), sonbahar-kış döneminde ise azalmaktadırlar. Yıl içinde en çok intihar olayı Haziran ayında, en az intihar olayı ise Ocak ayında tespit edilmiştir. İntiharların günler bazında dağılımlarına bakıldığında, intihar eden Rus vatandaşlarının büyük bir bölümü pazar ve pazartesini kendi hayatını sonlandırmaları için uygun bir gün olarak seçtikleri gözlenmektedir. Gün içinde sabah, öğlen ve akşam saatlerine göre intiharların sıklıklarına bakıldığında en az intihar sabah 04,00 ile 09,00 arasında, en sık intihar ise akşam 16,00 ile 21,00 arasında gerçekleştiği görülmektedir. Bir başka anlatımla, sabahtan akşamdoğru intihar vakalarının artışı gösterdikleri tespit edilmiştir.⁶⁸

3. Sosyalist Ve Postsosyalist Dönemde Rusya'daki İntiharların Değişimi

Tablo 6'da da görüldüğü gibi 1960 yılından 1980 yılına kadar Rusya ile ilgili sıklıklı intihar verileri yoktur, ayrıca SSCB ile ilgili intihar verileri doğrudan olarak 1990 yılındaki Sovyetlerin dağılmasına kadar verilmiştir. SSCB'deki yönetim değişimi, ülkedeki huzur ve barış, ekonomik ve politik istikrar dolaylı olarak intihar oranlarını etkilemiştir. Örneğin 1953-1964 yılları arasında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreterliğini yapan Nikita Sergeyeviç Hruşçov döneminde doğu ve batı blokları arasındaki buzların erimesi ve ABD ile SSCB arasındaki sert rüzgârların hafiflemesiyle SSCB'deki intihar oranları Avrupa ortalaması seviyesindedirler (1965'te 100 000'de 17,1). Fakat 1965 sonrasındaki Leonid Brejnev döneminde intihar sonucu ölüm oranları hızla artmaya başlamış ve Avrupa ortalamasının üzerine çıkmıştır: 100 000 kişiye düşen intihar sonucu ölüm vakaları 1975'te 25,8'e ve 1984'te 29,7'ye ulaşarak SSCB tarihinde bir ölüm rekoru kırılmıştır. Bir başka anlatımla SSCB'de 1965 yılında intihar sonucu ölenlerin sayısı 39 500 iken 1984'te 81 400'e ulaşmıştır (Tablo 6).

1980-1990 dönemi hem SSCB'nin hem de diğer sosyalist ülkelerin derin ekonomik, toplumsal ve politik sorunlarla yüzleştiği bunalımlı bir dönemdir. Bu sosyal bunalım, bu ekonomik ve siyasal istikrarsızlık, Batı dünyası ile girişilen iktisadi yarışın kaybedilmesi ölüm oranlarını kamçılamış ve sosyalist ülkelerin 1980'den bu yana dünya intihar listesinde daima en başta olmalarına neden olmuştur. Örneğin 1984 yılında intihar oranları bakımından Macaristan'dan sonra Rusya dünya ikincisi olmuştur. Ayrıca 1984-1990 döneminde Rusya'nın intihar oranları daima SSCB ortalamasından daha yüksek olmuştur. 100 000 kişiye düşen intihar sonucu ölümler 1984'te SSCB'de 29,7 iken Rusya'da 38,8'dir, benzer bir şekilde 1990 yılında aynı oranlar SSCB'de 21,1 iken Rusya'da 39,2 olmuştur. Özetle, XX yüzyılın sonunda, Rusya'daki intihar oranları neredeyse SSCB ortalamasının iki katı olmuştur (Tablo 6).

Brejnev döneminde artışı gösteren intihar oranları Gorbaçov döneminde tekrar düşme eğilimindedir. Mihail Sergeyeviç Gorbaçov'un başlattığı perestrojka (yeniden yapılanma) ve glasnost (açıklık) adını verdiği reform çalışmaları [Soğuk Savaş](http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3)'ı bitirmiş ancak bu reformlar

⁶⁷Gernet, M. N., Samoubiystva v SSR v 1925-1926, Moskova, 1927, s. 39

⁶⁸Gilinskiy, Y., Rumyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", Opublikovano na Sayte Narkom.ru. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

Sovyetler Birli i Komünist Partisinin ülkede politik üstünlü ünü kaybetmesine ve sonrasında da Sovyetler Birli i'nin da ılması neden olmu tur. Özetle, Gorbaçov, 1990'da Nobel Barı Ödülünü kazandı, ama SSCB'nin yok olmasına ve sosyalist blo un da ılması pahasına bu ödülü aldı. Demokrasi, özgürlük, e itlik ve çok seslilik beklentileri, ayrıca Batı dünyası ile ili kilerin hızla iyile mesi Rusya'da iyimserlik rüzgârların esmesine ve intihar oranlarının dü mesine yol açtı. Örne in 100 000 ki iye dü en intihar sonucu ölümler 1984'te 38,8 iken 1986'da 23,1 ve 1988'de 24,4 seviyesine dü mü tür. 1984'te intihar sonucu hayatını sonlandıranların sayısı Rusya'da 54 000 iken 1989 yılında bu sayı 38 000'e gerilemi tir. Fakat bu mutluluk baharı çok kısa sürmü tür.

Tablo 6: 1965-1996 Döneminde SSCB ve Rusya'daki ntiharların De i imi⁶⁹

Yıllar	SSCB		Rusya	
	ntihar Eden Ki i Sayısı (1000)	100 000'e Dü en ntihar Oranı	ntihar Eden Ki i Sayısı (1000)	100 000'e Dü en ntihar Oranı
1965	39,5	17,1	--	--
1970	56,1	23,1	--	--
1975	65,7	25,8	--	--
1980	71,3	28,9	--	--
1984	81,4	29,7	54,0	38,8
1985	68,1	24,6	44,6	31,1
1986	52,8	18,9	33,3	23,1
1987	54,1	19,1	35,7	23,3
1988	55,5	19,5	38,0	24,4
1989	60,3	21,0	38,0	25,2
1990	60,8	21,1	39,2	26,5
1991	--	--	39,4	26,5
1992	--	--	46,1	31,1
1993	--	--	56,1	38,2
1994	--	--	61,9	42,1
1995	--	--	60,9	41,4
1996	--	--	57,8	39,3

1990 sonrasındaki Postsovyet döneminde ya anan siyasi, ekonomik ve toplumsal sorunlar intihar oranlarının hızla yükselmelerine neden olmu tur. Rusya'da 100 000 ki iye dü en intihar sonucu ölümler 1990 yılında 26,5 iken 1994 yılında 42,1'e yükselme tir (Tablo 6). Yani sadece dört yıl gibi kısa bir zaman diliminde ülkedeki intihar oranları %58,9 arttı. Dünya Sa lık Örgütüne⁷⁰ göre bir ülkede intihar edenlerin sayısı 100 000'de 20'yi a tı nda kritik e ik a ılmı olup, bu devlet çok yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler grubunda yer almaktadır. 1994 yılında Rusya'da bu oran 42,1 oldu una göre kritik e ik çoktan a ılmı olup, tehlikeli yüksek seviyelere ula ıldı ı anla ılmaktadır.

Ancak serbest piyasa ekonomisi ve özlenen kapitalizm beklentileri Rus ulusunun beklentilerini kar ılayamamı , tam tersi geni halk kitlelerine yoksulluk, i sizlik, bo anmalar ve alkolizmin yaygınla masını getirmi tir. Bunların yanı sıra, sa lık sisteminin çökmesi, aile sorunlarının derinle mesi, psikolojik hastaların ço alması ve ku ak çatı maların artması ortaya

⁶⁹Gilinskiy, Y.,Rumyantseva, G., "OsnovnieTendentsiiDinamikiSamoubiystv v Rosii", OpublikovanaonaSayte Narkom.ru. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

⁷⁰ World Health Organization – WHO

çıkımıdır. Tüm bu olumsuz etkenler 1994 yılında Rusya genelinde yaklaşık 62 000 kişinin intihar ederek hayatının sonlandırılmasına neden olmuştur (Tablo 6). 1984 yılında intihar oranlarında dünya beşinci olan Rusya, sadece 10 yıl sonra 1994 yılında Litvanya'dan sonra dünya ikincisi olmuştur. Ülkede 150 yıl önce toplam ölüm oranlarının sadece %0,06-0,09'unu intihar vakaları oluştururken, 1990 yılında bu oran %2,4'e ve 1994 yılında da %2,7'ye yükselmiştir. XX. yüzyılın sonunda Rusya'da artık her 100 ölümden 3'ünün nedeni intihar olmuştur.

1950-1995 döneminde dünya genelinde intihar oranları %60 artarken, daha kısa bir zaman diliminde yani 1965-1995 döneminde Rusya'daki artış %42 olmuştur.⁷¹ Aslında Postsovyet dönemde intihar oranları sadece Rusya'da değil, tüm eski SSCB cumhuriyetlerinde büyük bir artış göstermiştir. Örneğin 1988-1993 döneminde 100 000 kişiye düşen Kazakistan'daki intihar oranları 17,0'den 23,5'e; Letonya'daki intiharlar 23,1'den 42,3'e; Litvanya'daki intiharlar 26,6'dan 42,1'e; Estonya'daki intiharlar 24,3'ten 38,1'e; Belarus'taki intiharlar da 21,7'den 28,0'e yükselmiştir.⁷² Görüldüğü gibi sosyalizmin çöküşü, toplumsal ve ekonomik çöküşü tetikleyerek, geçiş sürecindeki eski sosyalist ülkelerde bir dizi olumsuz demografik, sağlık ve psikolojik sorunların yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bazı yazarlar Postsovyet döneminde intihar oranlarının yükselmesini bireylerin yeni kapitalist düzene uyum sağlayamamaları; demografik, ekonomik ve toplumsal sorunlarının derinleşmesi; halkın yoksullaşması ve güvensizliğe kapılması; sosyalist dönemdeki ateist propagandalar sonucunda geniş halk kitlelerinin dinden uzaklaşması; ihtiyaçlar ile gençler arasında kuşak çatışmasının ve uyumsuzluğun artması; sağlık, sosyal ve psikolojik sorunların yaygınlaşması gibi nedenlere bağlamaktadırlar.⁷³

Tablo 7'de 1990-2009 döneminde dünyadaki en yüksek intihar oranlarına sahip ilk altı ülke verilmiş ve görüldüğü gibi Finlandiya hariç tüm ülkelerin eski sosyalist ülkeler oldukları dikkat çekmektedir. Intihar oranlarında 1990 yılında dünya altıncısı olan Rusya, 1995-2005 döneminde Litvanya'dan sonra dünya ikincisi olmuştur ve 2009 yılında da dünya üçüncüsü olmuştur. 1995 yılında Rusya'da her 100 000 kişiye düşen intihar oranı 41,6 iken 2009 yılında 24,1'e düşmüştür. Bu durum sevindirici bir gelişmedir (Tablo 7). Fakat unutulmaması gerekir ki Rusya'da intihara teşebbüs edenlerin sayısı, intihar sonucu ölenlerin sayısından en az 10 kat ve en fazla 20 kat daha yüksektir. Ayrıca, Rusya'da intihar meyilliler kategorisinde intihar denemesi yapanlar, başarısız intihar girişiminde bulunanlar, intihara yönelen kişilerin yakın akrabaları, intihar tehdidi altında bulunanlar ve intihar planlayan kişiler girmektedirler ki bunların toplam sayısı 4,7 milyona ulaşmaktadır. Bir başka anlatımla Rusya toplam nüfusunun %3,3'ü farklı biçimde de olsa intihar sorunu ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgilidir.⁷⁴

4. Postsovyet Döneminde Rusya'daki Intihar Oranlarının Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Değerlendirmesi

Dünya genelinde erkekler arasındaki intihar olayları kadınlara göre çok daha yaygındır. Örneğin Grafik 1'de de görüldüğü gibi 1989 yılında Rusya'da erkeklerin intihar oranları kadınlara kıyasla 4,5 kat daha yüksektir. 2001 yılında bu fark 6,7 olan maksimum seviyeye

⁷¹Morev, M. V., Lyubov, E. B., "Sotsialno-Ekonomičeskij Uterb Vsledstvie Smertnosti Naseleniya ot Samoubiystv", Jurnal "Ekonomičeskie i Sotsialnie Peremeni: Fakti, Tendentsii, Prognoz", No 6 (18), Moskova, 2011, s. 119-130

⁷²Gilinskiy, Y., Rummyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", Opublikovanona Sayte Narkom.ru. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

⁷³Daha detaylı bilgi için bakınız: Suitsid v Sovromennom Obshtestvo: Priçini i Sposobi Borbi// Elektronyj Jurnal R A Novosti. 16/06/2011 / URL: <http://www.rian.ru/society/20080911/151181400.html>

⁷⁴Morev, M. V., Lyubov, E. B., "Sotsialno-Ekonomičeskij Uterb Vsledstvie Smertnosti Naseleniya ot Samoubiystv", Jurnal "Ekonomičeskie i Sotsialnie Peremeni: Fakti, Tendentsii, Prognoz", No 6 (18), Moskova, 2011, s. 119-130

ula mı ve 2010 yılında da biraz gerileyerek 6,0 seviyesine dü mü tür (<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php>).

Tablo 7: 1990-2009 Döneminde Dünyada En Yüksek İntihar Oranlarına Sahip Ülkeler⁷⁵

1990 Yılı	1995 Yılı	2000 Yılı	2005 Yılı	2009 Yılı
Macaristan (38,1)	Litvanya (47,9)	Litvanya (46,7)	Litvanya (37,0)	Litvanya (31,5)
Finlandiya (29,1)	2. Rusya (41,6)	Rusya (37,8)	2. Rusya (29,8)	2. Kazakistan (24,5)
3. Slovenya (28,0)	3. Estonya (40,9)	3. Belarus (34,2)	3. Belarus (29,0)	Rusya (24,1)
4. Estonya (27,6)	4. Letonya (40,7)	4. Kazakistan (32,7)	4. Kazakistan (26,8)	Macaristan (21,8)
Litvanya (27,2)	5. Kazakistan (33,3)	5. Letonya (30,7)	5. Macaristan (23,2)	Letonya (20,7)
Rusya (27,0)	6. Belarus (32,3)	6. Macaristan (29,2)	6. Letonya (22,5)	Slovenya (18,7)

Dünya genelinde olduğu gibi Rusya'da da erkek intiharların oranı kadınlara göre çok daha yüksektir. Hatta postsovyet döneminde kadın intiharlarının toplamdaki payı azalırken, erkek intiharların toplamdaki payı giderek artmaktadır. Örneğin 1988 yılında Rusya'daki toplam intiharların %24,9'unu kadınlar oluştururken, 1991 yılında bu oran %21,6'ya ve 1994 yılında da %16,8'e düşmüştür.⁷⁷Cinsiyet oranlarındaki bu gelişme, intiharlarla ilgili araştırılmalı ve tespitlere yol açmaktadır.

Rusya genelinde hem erkeklerin hem de kadınların ortalama yaşam süresi kısalmaktadır. Fakat gezegenimizin hiçbir ülkesinde yaşam kalitesi ve yaşam umudu bakımında Rusya kadar derin bir cinsiyet farklılığı yoktur. 1987 yılında Rusya erkeklerin ortalama yaşam süresi 65 yıldan 58 yıla gerilerken, aynı dönemde kadınların ortalama yaşam süresi de 75 yıldan 71 yıla gerilemiştir. Fakat görünen yalın bir gerçek var ki 1994 yılında Rus kadınların ortalama yaşam süresi Rus erkeklerden 13 yıl daha uzundur.

Rus erkeklerinin Rus kadınlara göre çok daha kısa ömürlü olmaları ve çok daha sık intiharlara başvurmaları sadece alkolizm ve psikolojik-sosyal sorunları gerekçeleriyle geçiştirilemeyecek kadar çok ciddi, çok derin ve çok boyutlu bir toplumsal sorundur. Rus erkeklerin yaşadıkları toplumsal ve aile sorumluluğu, çalıma ve dinlenme koşulları, mesleki hastalıklar ve toplumsal sarsıntılar, yaşam mücadeleleri ve psikolojik sorunları intihar sıklıklarını açıklamak için bilim adamları tarafından irdelenmesi ve tartışılması gereken bir sorunsaldır.

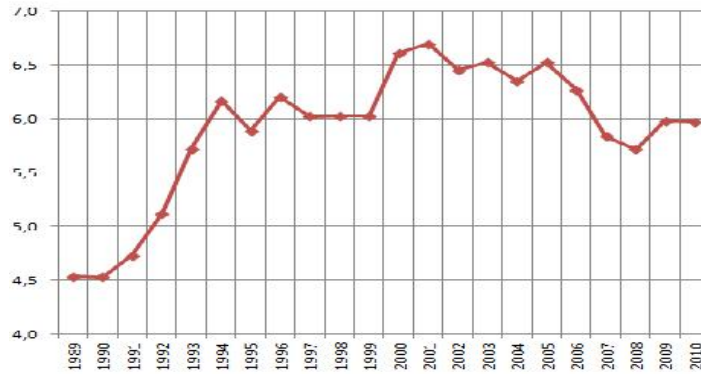
Rus kadınlarında intihar oranlarının erkeklere göre daha düşük olmasını bazı Rus bilim adamları kadınların toplumsal, sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlar karşısında daha esnek, daha dayanıklı ve daha mücadeleci olmaları ile açıklamaktadırlar. Yaşam mücadelesinde Rus kadınlarının daha dayanıklı olup olmadıkları, psikolojik sorunlar karşısında daha esnek olup olmadıkları tartışılmalı ve göreceli bir yargı olsa da istatistikî veriler bunlara işaret etmektedirler. Örneğin Dimitrieva da araştırılan koşullarına rağmen Rus kadınların stresli ortamlarda Rus erkeklerden daha dayanıklı olduklarından daha az intihara teşebbüs etdiklerini iddia etmektedir.⁷⁸

⁷⁵Tablodaki intihar oranları 100 000 kişiye düşen intihar sayısını yansıtmaktadır.

⁷⁶http://data.euro.who.int/hfad/b/shell_ru.html

⁷⁷FederalnayaSluzhbaGosudarstvenoyStatistiki, RosisskiyStatistiçeskiyEjegovodnik, Moskova, 1996

⁷⁸Daha detaylı bilgi için bakınız: <http://www.podrobnosti.com.ua/criminal/2003/08/11/72039.html>

Grafik 1: 1989-2010 Döneminde Rusya'da Erkek Nüfusun Kadın Nüfusa Göre İntihar Oranları Farklılaşması⁷⁹

Tablo 8: Rusya'da Ölüm ile Sonuçlanan İntiharların Ya Gruplarına Göre Dağılımı (1993 Yılı)⁸⁰

Ya Grubu	100 000 Kişiyeye Düşen İntihar	
	Erkekler	Kadınlar
20 Ya Altı	9,2	2,3
20 – 24	52,2	8,1
25 – 29	73,5	9,7
30 – 39	92,8	11,8
40 – 49	103,8	15,7
50 – 59	118,4	18,9
60 – 69	87,7	20,7
70 +	103,6	29,4
Toplam	66,2	12,9

Rusya'daki sancılı geçi döneminin en kritik aşaması 1992-1996 yıllarıdır. Bu dönemde Rusya sürekli dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ilk beş ülkesinden biri olmuştur. Bu nedenle Tablo 8'deki veriler bu döneme ilişkin tutmak açısından büyük önem taşımaktadır. Tablodaki veriler dikkatle incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya konulabilir:

Tüm yaş gruplarında erkek intihar oranları kadınlardan çok daha yüksektir. 60-69 yaş grubunda erkeklerin intihar oranı (87,7) kadın intiharlarından (20,7) yaklaşık 4 kat daha yüksektir. Hatta 30-39 yaş grubunda bu cinsiyet farklılaşması 8 kata kadar çıkmaktadır. 1993 yılında Rusya genelinde erkeklerin intihar oranı 66,2 olup, kadınların da 12,9 olduğu görülmektedir. Erkek intihar oranların kadınlara göre yaklaşık 5 kat daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Hem kadınlarda hem de erkeklerde yaş yükselmesine paralel olarak intihar oranları da yükselmektedir. Erkeklerde maksimum intihar oranları 50-59 yaş grubunda görülürken, kadınlarda maksimum intihar oranları 70 yaş ve üstündeki yaş grubunda görülmektedir.

Çalışma çağındaki erkeklerdeki (20-59 yaş grubu) yüksek intihar oranları dikkat çekicidir. Bu da hem istihdam ve işkolu açısından, hem de iktisadi ve demografi açısından Rusya için büyük bir ulusal kayıptır.

⁷⁹<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php>

⁸⁰Gilinskiy, Y., Rummyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", Opublikovana na Sayte Narkom.ru. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>

Rus kadınları arasındaki intiharların 50 ya üstü ya lı nüfus grubunda büyük bir artı göstermesi, dü ük gelirli ya lı kadınların, yetersiz emekli maa ı olan kadınların, boş anı , evsiz ve kimsesiz kadınların toplumsal sorunlarına i aret etmektedir.

Çocuk intiharları Rusya'nın en önemli toplumsal sorunlarından biridir. 15-19 ya grubundaki çocuk nüfus intiharlarında Rusya dünya birincisidir. Her yıl Rusya'da 19 ya ını doldurmayan yaklaşık 2 500 çocuk intihar ederek kendi ya amını sonlandırmaktadır. Çok daha kalabalık nüfusa sahip ABD'de ise bu sayı yılda sadece 1 800 civarındadır.⁸¹ Ayrıca dünya genelinde 15-19 ya grubundaki çocuk nüfus arasındaki intiharlar 100 000'de 10 ise bu Rusya genelinde bir kat daha yüksek, kırsal kesimde ise 2,2 kat daha yüksektir.⁸² Erkek çocuklara kıyasla kız çocukları 3 kez daha sık ölümle sonuçlanmayan kırtıcı, gösteri çi veya antaj içerikli intihar giri imlerinde bulunmaktadır. Rus erkek çocuklarında intiharların pik noktası 9-14 ya grubunda iken, kız çocuklarında pik nokta 15-18 ya grubundadır. Aile kurumunun yıpratılması, çocuklar ile ebeveynler arasındaki güvensizlik ve uyumsuzluk, erken alkol kullanımı, anlamsız ve amaçsız ya am, erken cinsel ya am, yetersiz okul ve ebeveyn kontrolü, yetersiz aile ve okul disiplini gibi etkenler Rusya'da ö renciler ve çocuklar arasında intiharların artı ını tetikleyen en önemli etkenlerdir.⁸³

Kırsal veya kentsel ya am biçimi, evli olup olmama gibi etkenler de Rusya'daki intihar oranlarını etkilemektedirler. Örne in 1986 yılında 100 000 ki iye dü en intihar sonucu ölümler kentli nüfusta 21,2 iken kırsal nüfusta 27,5 olarak tespit edilmiştir, yani kentlerde ya ayan Rusların intihar oranları kırlarda ya ayanlara göre %29,7 daha yüksektir.⁸⁴ Aile kurumu ve evlilikler intihar oranları önleyen bir etkiye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü bekârlar ve yalnız ya ayanlar arasındaki intiharların oranı evlilere göre daha yüksektir. Evli aileler arasında kar ıla tırma yapıldı ında sorunlu, kavgalı ve uyumsuz ailelerde intihar oranları do al olarak uyumlu ve mutlu ailelere göre daha yüksektir. Postsosyalist dönemde Rusya'da i sizler ve evsizler, e itimsiz ve dü ük gelirli, alkol ve uyu turucu ba ımlıların, asker ve subayların intihar riski di er nüfus gruplarına göre daha yüksek oldu u görülmektedir.⁸⁵

Postsosyet döneminde Rusya'daki intiharların %80'den fazlasını erkek intiharları oluşturmaktadır. Birçok yazar alkol ve uyu turucu kullanımı ile erkek intiharları arasındaki ili kiye dikkat çekmektedir. Bayram günlerinde, tatil günlerinde ve hafta sonlarında (cumartesi-pazar günlerinde) erkek intiharların sıklamasını birçok yazar bu günlerdeki yüksek alkol kullanımına ba lamaktadır.⁸⁶ Örne in Bogdanov'a göre Rusya'daki intiharların en az %25'i ve en fazla %50'si alkol kullanımı veya alkol ba ımlılı ı sonucu gerçekleşmiştir.⁸⁷ Devlet yetkililerin verdikleri resmi bilgilere göre ise Rusya'da her üç intihar olayından birisinin nedeni

⁸¹Daha detaylı bilgi için bakınız: <http://www.podrobnosti.com.ua/criminal/2003/08/11/72039.html>

⁸²Abrosimova, M. Y., Mediko-Statistiçeskie Osobenosti Smertnosti Molodeji v Respublike Tatarstan, Kazanskiy Meditsinskiy Jurnal, Tom 86, No 1, 2005, s. 69-71

⁸³Daha detaylı bilgi için bakınız: Suitsid v Sovremennom Obshtestvo: Priçini i Sposobi Borbi// Elektronıy Jurnal R A Novosti. 16/06/2011 / URL: <http://www.rian.ru/society/20080911/151181400.html>

⁸⁴Federalnaya Slujba Gosudarstvenoy Statistiki, Rosisyskiy Statistiçeskiy Ejegodnik, Moskova, 1996, s. 36

⁸⁵Daha fazla bilgi için bakınız: Gilinskiy, Y., Rummyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", Opublikovanona Sayte Narkom.ru. <http://www.narkom.ru/ideas/socio/28.html#3>

⁸⁶Bu konuda bakınız: Smidoviç, S. G., Samoubiystvo v Zerkale Statistiki//Jurnal Sotsiologičeskie zsledvaniya; No 4, 1990, Moskova, s. 74-79

⁸⁷Bogdanov, S. V., Suitsidalnoe Povedenie Gorodskih i Selskih Jiteley Rosii v Usloviyah Ob estveniy Transformatsiy Naçala XXI Veka, Materiali Regionalnoy Nauçno-Praktičeskoj Konferentsii "Vospitatelny Protse Formirovaniya Liçnosti Molodogo Çeloveka. Mejdistsiplinarnıy Opit v Snijenii Riska Emotsionalno-Povedeçeskih Rastroystv", Belgorod, 2009, s. 51-53

uyuru kullanımı olması, daha da vahim ve karamsar bir toplumsal tablo ortaya koymaktadır.⁸⁸

Aleksandr Nemtsov'un yazdığı "Samoubiystva i potrebleniya alkogolya" (ntihar ve alkol kullanımı) başlıklı çalışmada alkol başlıca ilerin intihara yönelmeleri normal insanlara göre dokuz kat daha yüksek olduğu iddiası yer almaktadır. Aynı çalışmada yazar Rusya'da alkol tüketimindeki artışla intihar artışları arasında büyük bir paralellik olduğunu savunmuştur.⁸⁹ Nemtsov'a göre kişi başına yıllık ortalama alkol tüketimindeki 1 litrelik artış her 100 000 kişiye kadınlarda 1 ve erkeklerde de 8 intihar artışına neden olmaktadır. Başka bir anlatımla kişi başına yıllık alkol tüketimindeki 1 litrelik artış her 100 000 kişiye yeni 4,5 intihar demektir. Aslında alkol tüketimi ile intihar artışları arasında dünya genelinde bir ilişki ve etkileşim vardır. Örneğin bilim adamlarının yaptıkları araştırmalara göre, alkol tüketimindeki 1 litrelik artış her 100 000 kişiye Danimarka'da %2,5, Macaristan'da %5,0, İsveç'te %10,0, Rusya'da %11,9, Norveç'te %16'lık intihar artışına sebep olmaktadır.⁹⁰

5. Rusya'daki ntihar Oranlarının Bölgesel Coğrafik Dağılımı

Bir yılda 100 000 kişiye 20'den fazla intihar düşen ülkeler yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler grubunda yer almaktadırlar. Son çeyrek yüzyılda Rusya intihar oranlarını düşürmeyi başarmış olsa da hala en yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler grubunda yer almayı sürdürmektedir (Tablo 9). Başka bir deyişle, bugün her ne kadar Rusya dünyanın en yüksek intihar ölümlerine sahip ilk beş ülkeden biri olmaya devam etse de son 10 yılda intihar vakalarında belirgin bir düşüş gözlenmektedir. Örneğin 2005 yılında 100 000 kişiye 32,2 intihar ölümleri, 2008 yılında 27,1'e ve 2010 yılında da 23,4'e düşmüştür (Tablo 9). Fakat bu olumlu gelişmelere rağmen bu oranlar 20'nin altına henüz düşmediği için Rusya yüksek intihar riskine sahip ülkeler grubunda yer almasını sürdürmektedir. 2025 yılına kadar intihar oranlarının 15-16 seviyesine düşüp düşmeyeceğini zaman gösterecektir.

Rusya'nın Federal Bölgeleri arasında intihar oranları bakımından bazı belirgin farklılıklar gözlenmektedir. Bölgeler arasında coğrafik, ekonomik, kültürel ve demografik farklılıkların var olması doğal olarak ölüm oranlarına ve intihar oranlarına da farklılık olarak yansımaktadır. Başka bir deyişle ülke toprakları içindeki iklim özellikleri, doğal yaşam koşulları, refah düzeyi, sanayileme, etnik ve dinsel yapı, gelenek-görenekler bakımından bazı farklılıkların var olması intihar oranları bakımından da bölgesel farklılıkları belirler. 2010 yılı verilerine göre Merkezi, Kuzeybatı, Güney ve Kuzey Kafkas Federal Bölgelerin intihar oranları Rusya ortalaması olan 23,4'ün altında olup, Volga, Ural, Sibirya ve Uzakdoğu Federal Bölgelerin intihar oranları Rusya ortalamasının epey üzerinde oldukları görülmektedir. En yüksek intihar oranı 36,5 ile Sibirya bölgesinde, en düşük intihar oranı ise 6,4 ile Kuzey Kafkas Federal Bölgesinde tespit edilmiştir (Tablo 9).

Sıcak ve olumsuz iklim koşullarına sahip Sibirya bölgesi ile sıcak ve olumlu iklim koşullarına sahip Kuzey Kafkas Federal Bölgesinde, doğal koşullarının yanı sıra nüfus yapısı, sosyal ve kültürel özellikler de intihar oranlarını belirlemede belirgin bir etken olmuştur. Türk ve Müslüman toplulukların yaygın olduğu Kuzey Kafkas Federal Bölgesinde geleneksel Türkslâm aile yapısı veya doğrudan Müslüman kimlik özellikleri ile düşük intiharlar arasında bağlantı yapan Rus bilim adamları da mevcuttur. Örneğin Müslüman nüfusun yoğun olduğu Dağıstan Cumhuriyetinde 100 000 kişiye düşen intihar oranı 3,2, Çeçenistan'da ise sadece

⁸⁸Tret Samoubiystva v RF Proizhodyat Pod Vozdeystviem Narkotikov – FSKN. R A Novosti, Ofitsialnyy Sayt FSKN Rosii: URL: <http://fskn.gov.ru>

⁸⁹<http://demoscope.ru/weekly/2002/073/tema01.php>

⁹⁰<http://demoscope.ru/weekly/2002/073/tema01.php>

0,2'dir. Oysa aynı federal bölge sınırları içinde yer alan ve Rus nüfusun yo unlukta oldu u Stavropolski Kray'da bu oran 12,2'dir.⁹¹ Görüldü ü gibi Rusya'da nüfusun sosyo-kültürel özellikleri (etnik ve dinsel yapısı vb.) federal bölgeler arasında intihar oranlarının farklıla masını belirleyen en önemli etkenlerin ba nda gelir.

Tablo 9: Federal Bölgelere Göre Rusya'da 100 000 Ki iye Dü en ntihar Sonucu Ölüm Oranlarının De i imi (2005-2010 Dönemi)⁹²

Federal Bölge	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Merkezi	21,9	20,6	19,0	17,7	17,1	14,5
Kuzeybatı	30,9	27,9	27,0	24,6	23,5	21,6
Güney	17,9	16,6	15,9	14,4	15,1	17,7
Kuzey Kafkas ⁹³	--	--	--	--	--	6,4
Volga	41,3	38,8	37,9	35,4	34,8	30,4
Ural	41,1	36,5	34,8	32,1	32,5	30,2
Sibirya	46,0	44,4	43,9	41,5	40,2	36,5
Uzakdo u	42,7	40,2	40,4	38,2	35,4	34,0
Toplam Rusya	32,2	30,1	29,1	27,1	26,5	23,4

6. Rusya'da ntihar Ölümleri Sonucu Demografik ve Ekonomik Kayıplar

Yüksek intihar oranları Rusya için derin sosyal, ekonomik, sa lık ve demografik sorunları tetiklemektedir. Rusya gibi nüfusu azalan bir ülke için 2009 yılında intihar ölümleri sonucu 571 575 yıl erkek ya am kaybı ve 73 486 yıl kadın ya am kaybının olması, çalı an nüfus için önemli bir istihdam kayıp olu turmaktadır ve büyük bir sosyo-ekonomik sorun yaratmaktadır (Tablo 10). Bir ba ka anlatımla vatanına faydalı olması gereken, çalı arak ekonomik geli meyi tetiklemesi gereken binlerce faal ki inin, ölüm listelerinde yer almaları intihar sorununun boyutlarını yansıtmaya açısından önemli bir demografik göstergedir. ntihar sonucu Rusya ulusal ekonominin her yıl 140 milyardan fazla Ruble kaybetmesi ise olayın iktisadi boyutuna ık tutmaktadır (Tablo 10). Be eri ve ekonomik kayıpların azaltılması için Rusya hükümet yetkililerin intihar olaylarını önleyecek ulusal ve bölgesel politikalar geli tirmelidirler. Finlandiya, sveç, Macaristan ve Estonya'da oldu u gibi Rusya'da da intiharlar konusunda bir ulusal strateji geli tirmeli ve tüm idari birimlerde intiharı önleme merkezleri ve tüm büyük hastanelerde intihar yardım birimleri kurulmalıdır. ntihar ölümlerin ya am kaybı ve milli gelir kaybının federal bölgeler bazındaki da ılı mını gösteren Tablo 11'e bakıldı nda, Volga ve Sibirya Federal Bölgeleri hem erkek hem de kadın ya am kaybında Rusya'nın lider bölgeleri oldukları, en az ya am kaybı ise Uzakdo u Federal Bölgesinde oldu u görülmektedir. Türk ve Müslüman nüfusun yüksek oranda oldu u Kuzey Kafkasya ve Güney Federal Bölgelerindeki cumhuriyetlerde intihar oranlarının Rusya geneline göre çok daha az olması dinsel ve etno-kültürel aidiyet ile intihar oranları arasındaki ba lantıya ık tutmaktadır.

Önlenemeyen yüksek ölüm oranları Rusya'nın en önemli demografik sorunlarından biridir. Trafik kazaları, bo ulma, zehirlenme, cinayet ve intihar sonucu ölümler Rusya'daki do al

⁹¹ Daha fazla bilgi için bakınız: <http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php>

⁹² <http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php>

⁹³ Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi (ba kenti Pyatigorsk kenti) 19 Ocak 2010 tarihinde kurulmu Rusya'nın sekizinci yeni federal bölgesidir.

olmayan ölümlerin⁹⁴ ba nda gelir. Rusya'daki yüksek intihar oranlarının önlenmesi ve azaltılması için Morev ve Lyubov a a ıdaki önerileri getirmi lerdir:⁹⁵

Tablo 10: Rusya'da stenmeyen Ölümler Sonucu Faal Nüfus ve Ekonomik Kayıplar⁹⁶

Ölüm Nedeni	Erkekler (2009 Yılı)			Kadınlar (2009 Yılı)		
	Faal Nüfusun Ya am Kaybı (Yıl)	Milli Gelir Kaybı (Milyar Ruble)	Milli Gelir Kaybı (%)	Faal Nüfusun Ya am Kaybı (Yıl)	Milli Gelir Kaybı (Milyar Ruble)	Milli Gelir Kaybı (%)
Kalp-Damar Hastalıkları	608 686	137,568	0,429	66 683	15,071	0,047
Çe itli Tümör Hatalıkları	416 882	94,218	0,294	223 367	50,483	0,157
Alkol Zehirlenmesi	198 441	44,842	0,140	31 485	7,116	0,022
Trafik Kazası	468 194	105,815	0,330	112 156	25,348	0,079
Cinayet	285 510	64,527	0,201	65 076	14,708	0,046
ntihar	571 575	129,180	0,403	73 486	16,608	0,052

Ülke sınırları içindeki tüm bölgelerde, tüm idari birimlerde ve büyük ehirlerde intiharları önleme amacıyla intihar kriz merkezlerinin kurulması sa lanmalıdır.

Ülke sınırları içindeki tüm idari birimlerde, sa lık ara tırma merkezlerinde, üniversitelerde ve büyük hastanelerde intihar kayıtlarını sa lıklı takip edecek istatistik birimler olu turulmalı ve tüm ülkedeki intihar vakaları sa lıklı kayıt altına alınmalıdır. Bu istatistik birimlerinde alkol veya uyu turucu ba ımlıların, izofreni, depresyon, psikolojik sorunları veya intihara meyilli olan ki ilerin listesi olu turulmalı ve bu ki iler in sa lık kontrolleri yetkili birimler tarafından düzenli olarak yapılmalıdır.

Üniversitelerde, sa lık merkezlerinde, hastanelerde, okullarda, ö renci yurtlarında, askeri kılalarda ve benzeri yerlerde çalı an personelin intihar duyarlılı ı, intiharı önleme yetkinli i ve bu konudaki bilgi düzeyleri yükseltilmeli ve bu konuda sürekli e itim verilmelidir. Özellikle hekimlere, hem irelere, subaylara ve ö retmenlere intiharı önleme konusunda seminerler ve konferanslar ekinde bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir.

Her idari birimde, her yerle me ve mahallede sosyal, sa lık ve psikolojik sorunları olan ki iler in listesi çıkarılmalı ve gerekti inde bu ki iler ile bire bir temasa geçilerek, yetkililer tarafından bireysel yardım ve destek sa lanmalıdır.

Radyo, televizyon, gazete, dergi, internet ve benzeri kitle ileti im araçlarıyla halkın ve özellikle gençlerin sa lıklı ya am ve intiharı önleme konusunda bilgilendirmelerine ve aydınlatılmalarına yönelik yayınlar ve programlar yapılmalıdır.

⁹⁴ Dünya genelinde ölümleri “do al ölümler” ve “do al olmayan ölümler” olarak iki büyük grupta toplayabiliriz. Trafik kazaları, bo ulma, zehirlenme, cinayet, tecavüz, yüksekte dü me ve intihar sonucu ölümler “do al olmayan ölümlere” örnektirler.

⁹⁵Morev, M. V.,Lyubov, E. B., “Sotsialno-Ekonomiçeskiy U terb Vsledstvie Smertnosti Naseleniya ot Samoubiystv”, Jurnal “Ekonomiçeskie i Sotsialnie Peremeni: Fakti, Tendentsii, Prognoz”, No 6 (18), Moskova, 2011, s. 119-130

⁹⁶Morev, M. V.,Lyubov, E. B., “Sotsialno-Ekonomiçeskiy U terb Vsledstvie Smertnosti Naseleniya ot Samoubiystv”, Jurnal “Ekonomiçeskie i Sotsialnie Peremeni: Fakti, Tendentsii, Prognoz”, No 6 (18), Moskova, 2011, s. 119-130

Tablo 11: Rusya'da İntihar Ölümleri Sonucu Faal Nüfus ve Ekonomik Kayıpların Federal Bölgelere Göre Dağılımı⁹⁷

Federal Bölge	Erkekler (2009 Yılı)			Kadınlar (2009 Yılı)		
	Faal Nüfusun Yaşam Kaybı (Yıl)	Milli Gelir Kaybı (Milyar Ruble)	Milli Gelir Kaybı (%)	Faal Nüfusun Yaşam Kaybı (Yıl)	Milli Gelir Kaybı (Milyar Ruble)	Milli Gelir Kaybı (%)
Merkezi	81 448	25,113	0,219	10 033	3,093	0,027
Kuzeybatı	45 138	11,43	0,336	7 008	1,775	0,052
Güney	49 652	7,2	0,362	6 494	0,942	0,047
Volga	161 155	26,312	0,535	17 687	2,888	0,059
Ural	63 412	22,726	0,517	7 666	2,747	0,062
Sibirya	130 878	22,692	0,669	19 553	3,39	0,1
Uzakdoğu	39 892	10,705	0,618	6 155	1,652	0,095
Toplam Rusya	571 575	129,180	0,403	73 486	16,608	0,052

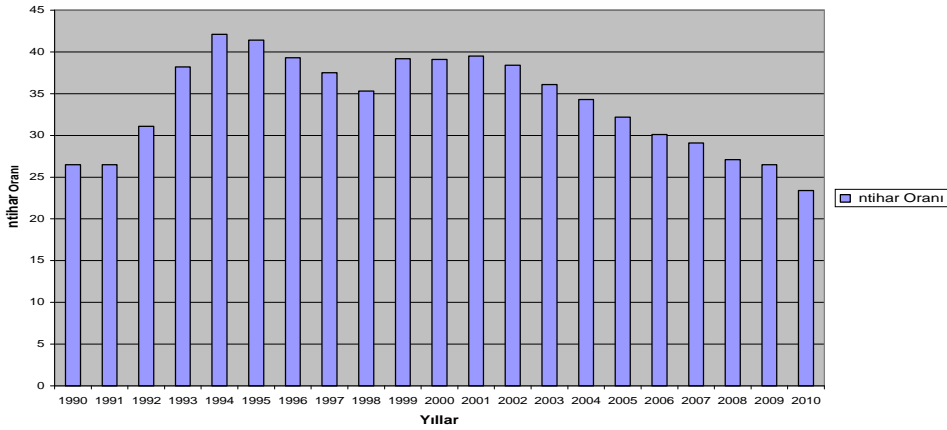
Sivil toplum kuruluşlarının, siyasi partilerin, kültür, sağlık ve spor organizasyonlarının, çeşitli vakıf ve derneklerin ülkedeki intiharları önleme ve öğrencilerin bu konuda aydınlatmaları için işbirliği yapmaları sağlanmalıdır.

İnternet, televizyon ve diğer elektronik ortamlarda intiharları, uyuşturucu ve alkol kullanımını tetikleyecek veya özendirilecek yayınların ve reklamların önlenmesi ve yasaklanması için devlet yetkililerinin harekete geçmesi sağlanmalıdır.

Liselerde, özel eğitim kurumlarında, askeri kullarlarda ve üniversitelerde sağlık veya seçimlik derslerin içinde psikolojik sorunlar ve intiharla mücadele konularında dersler yerleştirilerek bu konuda gençlerin bilinçlenmelerinin ve bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

Rusya'da intihar oranlarının önlenmesi ve azaltılması için Morev ve Lyubov'un önerilerinin sonuç vermeleri için Rusya hükümetlerinin bazı siyasal, hukuksal ve sosyal yaptırımlar ve uygulamalar yapmaları gerekir. Örneğin, işsizlik oranlarının azaltılması, düşük gelirli vatandaşların yaşam standardının yükseltilmesi, uyuşturucu ve alkol bağımlı sayısının azaltılması, boşanma oranlarının düşürülmesi, kimsesiz yaşlılara veya yalnız yaşayan yoksul kişilere devlet yardımlarının artırılması gibi faaliyetler kuşkusuz Rusya'da intihar oranlarının azalmasına yol açacaktır. Rusya'da 100 000 kişiye düşen intihar sonucu ölüm oranları 2001 yılında 39,5 iken 2010 yılında 23,4'e düşmesi Putin-Medvedev döneminde ülkede olumlu adımların atıldığına işaret etmektedir (Grafik 1). 2025 yılına kadar Rusya'nın en yüksek intihar oranlarına sahip ilk 10 ülke grubundan çıkıp çıkmayacağını en doğrudan yargıç olan zaman gösterecektir.

⁹⁷Morev, M. V., Lyubov, E. B., "Sotsialno-Ekonomičeskij Uterb Vsledstvie Smertnosti Naseleniya ot Samoubiystv", Jurnal "Ekonomičeskie i Sotsialnie Peremeni: Fakti, Tendentsii, Prognoz", No 6 (18), Moskova, 2011, s. 119-130

Grafik 1: 1990-2010 Döneminde Rusya'da 100 000 Ki iye Dü en ntihar Oranı De i imi⁹⁸

7. Sonuç ve De erlendirme

Bugün birçok ülkede adeta toplumsal bir soruna dönü mü olan intiharlar sorunu, insano lunun var olu u kadar eski ama bir o kadar da göreceli, çok boyutlu, karma ık, de i ken ve tartı malı bir sorundur. Sorun çok eski olmasına ra men bu sorunla u ra veren bilim dallarının yeni oldu u görülmektedir. ntiharlar co rafyası bu yeni bilim dallarından sadece birisidir. Tarih ve mekâna göre de i ken, etnik ve dinsel yapıya göre göreceli, refah düzeyi ve toplumsal geli mi lik düzeylerine göre azalan veya artan intihar sıklıkları bir ulusun adeta mutluluk barometresi olmu lar, sosyo-ekonomik veya politik krizler pençesindeki bir devletin sosyal yansımaları olu turmu lardır. Bugün dünyada her 40 saniyede bir ki i intihar ederek ya amına son vermekte ve her 3 saniyede 1 ki i de intihar giri iminde bulunmaktadır. ntihar sebebiyle ölümler bugün dünyada be inci sıradayken, 2020 yılında üçüncü sıraya yükselmeleri beklenmektedir. Amerika'dan Asya'ya, Avrupa'dan Afrika'ya kadar tüm kıtalarda intihar ölümlerinde artı görülmekte ve bu artı nönümüzdeki dönemde de sürmesi beklenmektedir. Fakat son çeyrek yüzyılda tüm dünyada en yüksek intihar oranlarına sahip ülkeler listesinin en ba nda eski sosyalist ve eski Sovyet ülkelerinin yer alması bu ülkelere olan bilimsel ilgiyi arttırmaktadır. SSCB'nin en büyük mirasçısı olan Rusya bu ülkelere sadece biridir.

Yüzölçümü bakımından dünyanın en büyük ülkesi olan Rusya derin bir demografik krizle yüzle mesini sürdürmektedir.⁹⁹ Dünya karalarının %11,5'ini kapsayan Rusya'nın dünya nüfusu içindeki payı %2,3 civarındadır. Yani alan ile nüfus Rusya co rafyasında büyük bir tezat olu turmaktadır. Bugün 143 milyonluk nüfusu ile dünyanın dokuzuncu en kalabalık ülkesi olan Rusya'nın negatif nüfus artı sonucunda 2050 yılında 101 milyonluk nüfusu ile dünya sıralamasında 18. sıraya gerilemesi beklenmektedir.¹⁰⁰ Negatif nüfus artı na sahip olan Rusya Cumhuriyeti 2009 yılında 37 570, 2010 yılında da 33 480 vatanda mı intihar ölümleri sonucunda kaybetmi tir. 1990-2010 döneminde Rusya'da 1 035 905 ki i intihar sonucu ya amını yitirmi tir.¹⁰¹ Bir ba ka anlatımla 20 yıl gibi kısa bir zaman diliminde Rusya'nın be eri kaybı Estonya ölçekli bir ülkenin toplam nüfusuna e ittir. Nüfusu azalan bir ülke için bu olay hem

⁹⁸<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit03.php>

⁹⁹ Rusya'daki demografik krizle ilgili bakınız: Atasoy, E., Demografi Yazıları, MKM Yayıncılık, 2013, s. 43-90

¹⁰⁰ Daha detaylı bilgi için bakınız: Atasoy, E., Demografi, Jeopolitik ve Etnoco rafiya I ında Rusya, MKM Yayıncılık, 2011, s. 188

¹⁰¹ Daha detaylı bilgi için bakınız: <http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php>

telafisi olmayan büyük bir be eri kayıptır, hem de intihar sorununun derinli ini, yaygınlı ını ve etkilerini gösterme açısından hüznü ve dü ündürücü bir tespittir.

Bu çalı madan çıkan temel sonuçlar unlardır:

ntihar sebebiyle ölümler birçok ülkede be eri kaybı tetikleyen en yaygın istenmeyen ölümlerdir. Nedenlerine göre ölümleri gruplandırdı ımızda, intihar sebebiyle ölümler dünya ölüm sınıflandırmasında sekizinci sırada yer aldıkları görülmektedir. Her yıl yakla ık 1 milyon ki i intihar ederek ya amını sonlandırmaktadır ve bu sayının 2020 yılına kadar 1,5 milyona ula ması beklenmektedir. Bir ba ka anlatımla küresel ölçekte intihar sebebiyle ölümler, cinayet ölümlerinin iki katıdır. Ayrıca tüm dünyada 10 ile 20 milyon arasındaki ki i her yıl intihar giri iminde bulunmaktadır.¹⁰²

ntiharların nedenleri, sonuçları, sıklıkları ve co rafi da ılı ı ile ilgili maalesef tüm ülkeler ile ilgili sa lıklı istatistikî veriler mevcut olmadı ndan dolayı, küresel ölçekte intiharların co rafi da ılı ını yansıtan sa lıklı bir co rafia haritası hazırlanamamaktadır. Küresel ölçekte intihar oranlarının dü ürülmesi için ülke hükümetleri ve sa lık bakanlıkları arasında dayanı ma ve i birli ine ihtiyaç duyulmaktadır.

Birçok ülkede intiharlar hala tabu bir konu oldu undan dolayı, bu alanda ara tırma ve çalı ma eksikli i oldu u gibi, sa lıklı veri ve çok boyutlu ara tırmalar da yoktur. Bu konuda hem Dünya Sa lık Örgütü'nün, hem Birle mi Milletlerin, hem de sorunlu ülkelerdeki yetkili bakanlıkların çözüm aray larını ve çabalarını arttırmaları gerekmektedir.

Son yüz yılda Rusya'da intihar oranlarında büyük bir artı oldu u görülmektedir. XIX. yüzyıl sonunda ve XX. yüzyılın ba nda Rusya'daki intihar oranları Avrupa ülkelerinin çok gerisinde olmasına ra men, XX. yüzyılın sonunda dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ilk üç ülkeden biri olmu tur. Örne in 1912 yılında intihar sonucu ölümlerin oranı 100 000'de 3'iken, 2010 yılında 100 000'de 23,4'e yükselmiştir.¹⁰³ Yani bir asırda sekiz kat artmış tır. Fakat son dönemde dünya genelinde intihar oranlarını artı ını sürdürürken, Rusya'da intihar oranları azalmaktadır. Putin-Medvedev dönemindeki ekonomik ve politik istikrar son 10 yılda Rusya'daki intihar oranlarının azalmasında önemli bir etken olmu tur.

Dünyanın en yüksek intihar oranlarına sahip ülkelerden biri olan Rusya'da bölgeler arası görülen co rafi, ekonomik ve sosyo-kültürel farklılıklar intihar oranlarında da derin farklılı malaraya yol açmış tır. Örne in Müslüman ve Türk kökenli milletlerin yo un oldu u bölgelerdeki intihar oranları Slav milletlerin yo un oldu u bölgelere göre çok daha dü üktür. Ayrıca cinsiyet ve ya yapısı, sa lık ve çalı ma ko ulları, bekâr ve evlilik durumu, refah düzeyi ve uygulanan meslek gibi etkenlere ba lı olarak ta Rusya'daki intihar oranlarının de i ti i görülmektedir.

Hem Sovyet hem de Postsovyet döneminde intihar vakaları Rusya'da ciddi be eri, istihdam ve ekonomik kayıplara neden olmu lardır. Ya am kalitesi ile refah düzeyini yükseltmeyen, tarım, ula ım ve sanayisini modernle tiremeyen, ekonomik ve demografik sorunlarını çözememi bir Rusya'nın küresel süper güç olamayaca ı ortadadır. Bu nedenle negatif nüfus artı na sahip olan Rusya'daki intihar sorununun toplumsal ve bilimsel tartı maların merkezinde yer almayı sürdürmesi beklenmektedir.

Kaynaklar

Abrosimova, M. Y., Mediko-Statistiçeskie Osobenosti Smertnosti Molodeji v Respublike Tatarstan, Kazanskıy Meditsinskıy Jurnal, Tom 86, No 1, 2005, s. 69-71

¹⁰²<http://ria.ru/society/20080131/98082091.html>

¹⁰³<http://ria.ru/society/20080131/98082091.html>

- Ambrumova, A. G., Postovalova, L. ., "Sotsialnie i Kliniko-Psihologičeskie Aspekti Samoubiystv v Sovremennom Mire", *Obozrenie Psihatrii i Meditsinskoj Psihologii*, No 1, Moskova, 1991, s. 26-38
- Atasoy, E., *Demografi Yazıları*, MKM Yayıncılık, 2013, s. 43-90
- Atasoy, E., *Demografi, Jeopololitik ve Etnoco rafya I ı ında Rusya*, MKM Yayıncılık, Bursa, 2011, s. 188
- Bogdanov, S. V., *Suitsidalnoe Povedenie Gorodskih i Selskih Jiteley Rosii v Usloviyah Ob estveniy TransformatsiyNaçala XXI Veka*, Materiali Regionalnoy Nauçno-Praktičeskoj Konferentsii "Vospitatelny Protse Formirovaniya Liçnosti Molodogo Çeloveka. Mejdistsiplinarniy Opit v Snijenii Riska Emotsionalno-Povedençeskih Rastroystv", Belgorod, 2009, s. 51-53
- Canter, C. *Suç Psikolojisi*, mge Kitabevi, Ankara, 2011, s. 229-257
- Federalnaya Slujba Gosudarstvenoy Statistiki, *Rosisyskiy Statistiçeskiy Ejegodnik*, Moskova, 1996
- Gernet, M. N., (1927). *Samoubiystva v SSR: 1922-1925*, Moskova.
- Gernet, M. N., (1974). *zbranie Proizvedeniya*, Moskova.
- Gernet, M. N., (1992). *Moralnaya Statistika: Ugolovnaya Statistika i Statistika Samoubiystv*, Moskova.
- Gernet, M. N., (1927). *Prestupnost i Samoubiystvovo Vremya Voyni i Posle Nee*, Moskova.
- Gernet, M. N., (1927). *Samoubiystva v SSR v 1925-1926*, Moskova.
- Gilinskiy, Y., Rumyantseva, G., "Osnovnie Tendentsii Dinamiki Samoubiystv v Rosii", *Opublikovana na Sayte Narkom.ru*. <http://www.narcom.ru/ideas/socio/28.html#3>
- vanova, A. E., Sabgayda, T. P., Semenova, V. G., Antonova, O. ., Nikitina, S. Y., Evdoku kina, G. H., Çernobavskiy, M. V., "Smertnost Rosiyskih Podrostkov ot Samoubiystv", UNICEF, Moskova, 2011, s. 8-18
- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji Sözlü ü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Morev, M. V., Lyubov, E. B., "Sotsialno-Ekonomiçeskiy U terb Vsledstvie Smertnosti Naseleniya ot Samoubiystv", *Jurnal "Ekonomiçeskie i Sotsialnie Peremeni: Fakti, Tendentsii, Prognoz"*, No 6 (18), Moskova, 2011, s. 119-130
- Oktik, N. *Mu la'da ntihar ve ntihar Giri imleri*, *Mu la Üniversitesi Yayınları*: 64, *Mu la*, 2005, s. 7-72
- Sayıl, I. *Krize Müdahale ve ntiharı Önleme*, *Türkiye Sosyal Psikiyatri Derne i ntiharı Önleme Derne i*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2008, s. 5-145
- Smidoviç, S. G., *Samoubiystvo v Zerkale Statistiki*, *Jurnal Sotsiologiçeskie zsledvaniya*; No 4, 1990, Moskova, s. 74-79
- Suitsid v Sovromennom Obshtestvo: Priçini i Sposobi Borbi*, *Elektroniy Jurnal R A Novosti*. 16/06/2011 / URL: <http://www.rian.ru/society/20080911/151181400.html>
- ulga, A. ., Sonnik, G. T., "O Suitsidalniy Deystviyah Psihiçeskiy Bolnih", *Jurnal Nevropatologii i Psihatrii*, No 8, Moskova, s. 1216-1217
- Terebihin, V. M., "Fluktatsii Suitsidalnogo Povedeniya Naseleniya Respubliki Komi", *Jurnal "Sotsiologiçeskie zsledvaniya"*, No 10, Moskova, s. 48-55
- Tret Samoubiystva v RF Proizhodyat Pod Vozdeystviem Narkotikov – FSKN*. *R A Novosti*, *Ofitsialniy Sayt FSKN Rosii*: URL: <http://fskn.gov.ru>
- Veselovskiy, K. S., "Opiti Nravstvennoy Statistiki v Rosii", SPB, Moskova, 1847, s. 13-16
- WHO – *Suicide Prevention. SURPE. Multisite Intervention Study on Sucidal Behaviours – SUPRE – MISS: Protocol of SUPRE – MISS. Management of Mental and Brain Disorders*. Department of Mental Health and Substance Dependence, World Health Organization, Geneva, 2002 – WHO/MSD/MBD/02, 197 p.

Elektronik Kaynaklar

- <http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php> (retrieved 26. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit02.php> (retrieved 22. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2004/0161/tema01.php> (retrieved 12. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2002/073/tema01.php> (retrieved 12. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2011/0485/tema01.php> (retrieved 15. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit03.php> (retrieved 12. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/analit01.php> (retrieved 13. 04. 2013)
<http://www.iasp.info/wspd/> (retrieved 12. 04. 2013)
http://data.euro.who.int/hfad/b/shell_ru.html (retrieved 19. 04. 2013)
http://www.who.int/mediacentre/events/annual/world_suicide_prevention_day/ru/index.htm
(retrieved 12. 04. 2013)
<http://svpressa.ru/society/article/37979/> (retrieved 17. 04. 2013)
<http://ria.ru/society/20080131/98082091.html> (retrieved 12. 04. 2013)
<http://www.worldlifeexpectancy.com/cause-of-death/suicide/by-country/> (retrieved 12. 04. 2013)
<http://www.mednet.ru/> (retrieved 12. 04. 2013)
<http://www.podrobnosti.com.ua/criminal/2003/08/11/72039.html> (retrieved 12. 04. 2013)
http://ki.se/content/1/c6/04/22/45/Suicide_prevention20040318.pdf (retrieved 18. 04. 2013)
<http://demoscope.ru/weekly/2012/0523/tema01.php> (retrieved 11. 04. 2013)
<http://www.intihar.de/frame.htm> (retrieved 12. 04. 2013)
http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/ (retrieved 12. 04. 2013)
www.tuik.gov.tr (retrieved 15. 04. 2013)
<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=986936&CategoryID=77> (retrieved 12. 04. 2013)